

Het stille punt voorbij goed en kwaad

– Ed Abdill

Misschien is de krachtigste drijfveer in alle levende wezens dat wat wij het overlevingsinstinct noemen. Wij hoeven maar te kijken naar planten en dieren om vindingrijke manieren te ontdekken waarop het leven ernaar streeft haar natuurlijke cyclus te voltooien. Wij mensen zijn ook begiftigd met een drang om het leven ten volle te leven, maar in ons drukt het zich niet alleen uit als fysiek zelfbehoud maar ook als een zoektocht naar geluk. En dat zoeken naar geluk is in werkelijkheid een verlangen naar Zelfvervulling.

Ed Abdill is een prominent lid van de TS in New York en heeft veelvuldig lezingen gegeven overal ter wereld.

Ofschoon de meesten van ons wel enig geluk in het leven vinden, ontdekken wij al gauw dat wij nooit voortdurend geluk kunnen ervaren. Zelfs betrekkelijk tevreden mensen ervaren verdriet in één of andere vorm, en ofschoon wij misschien lange periodes van geluk in ons leven kunnen ervaren, maakt genoeg uiteindelijk plaats voor pijn en geluk voor verdriet. En ook het omgekeerde is waar.

Zowel de drang om geluk te zoeken als de onmogelijkheid dit als voortdurende staat te handhaven zijn volkomen zonder uitzondering. Vanuit theosofisch perspectief geven zij blijk van twee universele principes – eenheid en polariteit.

Om enig begrip te krijgen van deze principes, is het nuttig te denken aan het begin. Niet ons eigen begin, maar het begin van het universum.

Voordat er een universum is, bestaat er alleen eeuwige, grenzeloze RUIJTE – de kosmische ruimte van de fysici die voorafgaat aan de oerknal, het Parabrahman van de Hindoes en het ongemanifesteerde ENE van de theosofie. Voor ons is dit maar theorie. Niettemin is het een theorie waar wel enig aanzienlijk bewijs voor bestaat in de Natuur en ook in de diepe meditatieve ervaring.

Wanneer het universum moet ontstaan uit de onbegrensde ruimte, moet die ruimte gedifferentieerd worden. Het moet op bepaalde plaatsen 'stollen' en als dat gebeurt, bestaat er contrast tussen de gestolde plaatsen en de ruimte zelf tussen één gestolde plaats en een andere. Die 'gestolde' plaatsen zijn materie en dus vorm. Eeuwige, ongedifferentieerde ruimte en substantie, niet-materieel en materieel. Er bestaat nu contrast. Het Eeuwige heeft zichzelf beperkt.

Over deze gebeurtenis schrijft HPB:

'De aloude wijsheid... dicht de geboorte van de kosmos en de evolutie van het leven toe aan het uiteenvallen van primordiale, gemanifesteerde EENHEID tot pluraliteit, of de grote illusie van vorm. Doordat HOMOGENITEIT zich getransformeerd heeft tot Heterogeniteit zijn er van nature contrasten geschapen.' (CW, vol.8, p.110)

Het uiteenvallen van primordiale eenheid is op allerlei manieren gemythologiseerd in de grote religieuze tradities. In het Christelijk geloof is het 'het Lam, geslacht van de grondlegging der wereld, waarlijk stervende, opdat wij zouden leven.' (LCC Lit., Prayer of Consecration). Dat 'offer' geeft ons leven. Zonder dat offer zouden wij slechts een potentie zijn binnen het Eeuwige.

Vanaf het eerste begin stelt dit primordiale 'offer' het principe van polariteit. Het geeft ons de polaire tegenstellingen van ruimte en substantie, van innerlijk leven en uiterlijke vorm, positief en negatief en van alle andere polariteiten die afgeleid worden van die initiële polarisatie van het ENE.

Scheppingsmythen beginnen vaak met homogeniteit, vaak gesymboliseerd door water. Dan wordt het water op de één of andere manier verdeeld, waarbij het leven en vorm geboren doet worden. De mythe van Genesis is er een van dat type. Een echo van het eenheid-tot-verscheidenheid thema komt ook naar voren in de mythe van Adam en Eva. In de tuin van Eden zijn Adam en Eva samen en alles is paradijselijk. Dan eet Eva (die materie vertegenwoordigt) van de Boom van Kennis, en

kent ze plotseling het verschil tussen goed en kwaad. Het ENE is uiteengevallen waarbij polaire tegenstellingen opgeroepen zijn.

U vraagt zich misschien af wat het verband is tussen het eten van de Boom van Kennis en polariteit, en waarom Eva het eerst van de boom eet en waarom zij geassocieerd wordt met materie. Denk goed na en dan denk ik dat u zult ontdekken dat wij niets kunnen weten zonder contrast. Als de aarde een gladde bol was zonder kleur, dan zou het denkbeeld 'berg' betekenisloos zijn. Zonder valleien bestaan er geen bergen, zonder op geen neer en zonder zwart geen wit.

Materie is essentieel voor bewustzijn. Als er geen materie bestond, zou er niets zijn om ons bewust van te zijn. Materie is het voertuig van bewustzijn en is essentieel als bewustzijn iets moet 'weten'. Materie is 'vrouwelijk' omdat het door middel van materie is dat bewustzijn geboren wordt. Daarom is het Eva die eet van de Boom van Kennis en aangezien het materie is die het Eeuwige beperkt, is materie op onjuiste wijze geassocieerd met kwaad. Het is deze sublieme waarheid die in voorbije eeuwen gedegeerd is tot het absurde idee dat vrouwen de oorzaak zijn van kwaad.

Dus, om te kunnen weten, moet er contrast zijn, beperking, polariteit. Van de polariteit van Adam en Eva en alle andere polariteiten komen wij nu bij de allergrootste polariteit, die van goed en kwaad.

In tegenstelling tot sommige religieuze leerstellingen ontkent de theosofische filosofie het bestaan van het kwaad als een onafhankelijke kracht, hetzij gepersonifieerd als een duivel, of als een aspect van de onpersoonlijke natuur. In Brief 10 (p.64) van *De Mahatma Brieven*, schrijft Meester KH:

'Het kwaad heeft geen bestaan per se en is slechts de afwezigheid van het goede en bestaat alleen voor hem die er het slachtoffer van is geworden. Het komt voort uit twee oorzaken en is, evenmin als het goede, een onafhankelijke oorzaak in de natuur. De natuur is verstoken van goedheid of boosaar-

digheid; zij volgt slechts onveranderlijke wetten...'

Met betrekking tot wat wij normaliter kwaad noemen, d.w.z. menselijk kwaad, schrijft de Adept (DMB, Brief 10, p.64):

'Het werkelijke kwaad komt voort uit de menselijke intelligentie, en de oorsprong ervan ligt geheel en al in de denkende mens die zich van de natuur vervreemdt. De mensheid alleen is dus de ware bron van het kwaad. Het kwaad is de overdrijving van het goede, het kroost van menselijke zelfzucht en hebzucht. Als u er ernstig over nadenkt zult u ontdekken dat... de oorsprong van elk kwaad, groot of klein, in menselijk handelen is gelegen... Daarom is noch de natuur, noch een denkbeeldige Godheid te laken, maar de menselijke natuur, die door zelfzucht is verlaagd.'

Hij vervolgt met te zeggen dat religie een grote oorzaak is van menselijk kwaad, maar toch is de wortel hebzucht en onwetendheid die zich voordoet als religie (DMB p.65):

'Onwetendheid schiep Goden en sluwheid maakte van de gelegenheid gebruik... het is de godsdienst die [de mens] tot een zelfzuchtig dweper maakte, een fanaticus, die het hele mensdom buiten zijn eigen sekte haat zonder dat hij er ook maar enigszins beter of moreler door wordt... Is de mens niet altijd bereid elke vorm van kwaad te bedrijven als hem wordt gezegd dat zijn God of Goden deze misdaad eisen...?'

Te zeggen dat religie een voorname oorzaak is van menselijk kwaad is niet te zeggen dat er geen goede dingen zitten in religieuze geschriften, ritens of in de volgelingen van welk groot geloof dan ook. Integendeel, KH heeft uit verscheidene religieuze teksten geciteerd om een punt te illustreren waar hij het mee eens is. Het zijn niet de waarheden die vaak in geschriften aangetroffen worden die kwaadaardig zijn, maar de 'zelfzuchtige dweper, de fanaticus', die vaak de autoriteit opeist over de gelovigen en hun geld. Het zijn mensen die, althans in veel gevallen, religie tot een kwaad veranderd hebben. Bovendien is het toch ook waar dat de wereldculturen hun oorsprong vinden in de één of andere reli-

gie? En is het niet zo dat veel van onze oorlogen het directe resultaat zijn van culturele botsingen? Zelfs als wij niet meer in een religie geloven, leven wij in een cultuur die gebaseerd is op een religie. Dan identificeren wij ons met die cultuur en, om KH te parafraseren, lopen wij het risico om de hele mensheid uit onze eigen cultuur te haten zonder dat wij er zelfs maar enigszins beter van worden.

Siddhartha Gautama, de Boeddha, leerde dat alle menselijk lijden voortkomt uit onwetendheid. Het zal de meesten van ons duidelijk zijn dat onwetendheid over bepaalde feiten in de natuur lijden kan veroorzaken. Voordat het menselijk ras zich bewust was van het bestaan van bacteriën werd er geen verband gezien tussen onhygiënische toestanden en ziekten. Lijden en dood waren vaak het resultaat van die onwetendheid. Maar ik denk dat Siddhartha iets veel fundamenteelers voor ogen had toen hij zei dat ons lijden voortkomt uit onwetendheid. Het is onwetendheid over onze ware aard, onwetendheid over wie en wat wij werkelijk zijn, onwetendheid over de grond van ons eigen wezen.

In feite neigt bewustzijn, gefocust in materiële vorm, ertoe zich te identificeren met die vorm. Wanneer wij ons met ons fysieke lichaam identificeren, zijn wij om allerlei praktische redenen het fysieke lichaam en doen we wat het lichaam wil. Wat wij de drang tot zelfbehoud noemen komt dan om de hoek kijken en wij streven ernaar het zelf te behouden waarvan wij geloven dat het alleen ons lichaam is. Zelfzucht is dus een natuurlijk gevolg van het principe van zelfbehoud en onze overtuiging dat het zelf het fysieke lichaam is. Vanuit dit standpunt gezien is zelfzucht onvermijdelijk. Zoals we zullen begrijpen is het ook een essentieel bestanddeel in het evolutionaire proces, ook al resulteert die onvermijdelijke zelfzucht in wat wij kwaad noemen.

Wij zouden de ultieme vraag kunnen stellen, 'Waarom polariseert het ENE en wordt dit het gemanifesteerde universum?' Wij weten het eenvoudig niet. Het enige

wat wij kunnen zeggen is dat het de aard van de realiteit zelf lijkt te zijn.

Terwijl wij de ultieme vraag niet kunnen beantwoorden, kunnen wij wel zien dat het kwaad misschien een heel bepaalde rol speelt in de evolutionaire ontwikkeling. Over dit onderwerp schrijft Mevrouw Besant (*The Spiritual Life*, p.109):

'Want hun ontwikkeling is noodzakelijk opdat positieve eigenschappen in stelling gebracht kunnen worden tegen oppositie. Zonder oppositie is er geen ontwikkeling mogelijk; zonder oppositie is er geen groei mogelijk. Alle groei en ontwikkeling resulteren van het inzetten van energie tegen iets dat weerstand biedt.'

Dat is klaarblijkelijk waar als het ons fysieke lichaam betreft. Als wij zouden besluiten onze armen nooit te gebruiken, dan zouden zij verschrompelen. Alleen door ze te gebruiken met een of ander tegenwicht ontwikkelen zich onze spieren.

Het is ook begrijpelijk dat mentale ontwikkeling plaatsvindt door het verstand te gebruiken. Zonder uitdagende vragen neigt het verstand ertoe alleen op de gebruikelijke manieren te functioneren. Uitdagingen in het leven bieden de weerstand die ons verstand nodig heeft om zich te ontwikkelen. Grote denkers, evenals grote atleten, ontwikkelen zich door zich in te spannen om uitdagingen het hoofd te bieden.

Hoe graag wij misschien ook fysiek, emotioneel en mentaal sterk zouden willen worden, wij kunnen dat niet bereiken zonder te werken tegen iets dat weerstand biedt.

Wat wij waarschijnlijk niet zo gauw merken is dat emotionele ontwikkeling ook plaatsvindt door weerstanden te overwinnen. Net als de nar op de tarotkaart gaan wij er allemaal op uit om het geluk te zoeken. Toch vallen wij in onze onwetendheid in de afgrond en doen wij ons pijn. In dit geval is de afgrond de moeilijkheden die

wij tegenkomen in menselijke relaties.

Onze familie, vrienden of werkgevers kunnen zich op manieren gedragen waardoor wij van streek raken. Vreemden kunnen ons ergeren, maar gewoonlijk kunnen wij ons aan hen onttrekken. Aan nabijere relaties kan niet zo gemakkelijk worden ontkomen. Wij moeten de uitdagingen die wij tegenkomen op het werk of thuis overwinnen omdat wij vaak geen andere keus hebben. Juist dat feit dwingt ons eigenschappen te ontwikkelen die ons in staat zullen stellen het hoofd te bieden aan het betreffende probleem. Wanneer wij aan het werk zijn en niet gemakkelijk ontslag kunnen nemen, moeten wij leren hoe we moeten omgaan met onze baas en medewerkers. Om ons emotionele verdriet te beëindigen, kunnen we op zoek gaan naar innerlijke kracht die leidt tot meer geduld, moed, tact en zelfs mededogen. Zonder enige emotionele weerstand bestaat er geen noodzaak om onze innerlijke aard te versterken. Hoe graag wij misschien ook fysiek, emotioneel en mentaal sterk zouden willen worden, wij kunnen dat niet bereiken zonder te werken tegen iets dat weerstand biedt.

De heilige Augustinus beseftte dat kwaad een doel had in het menselijk leven. Hij schrijft (*Tenebrae*, Les 4 en 5):

'Denk niet dat slechte mensen voor niets op de wereld zijn en dat God geen goed gebruik van ze maakt. Ieder boosaardig mens leeft hetzij opdat hij gecorrigeerd kan worden, of dat door hem rechtvaardigen op de proef gesteld kunnen worden.'

Hij erkende ook iets van dat eerste en grootste principe in de theosofie: de ultieme eenheid van het geheel. Hij schrijft over de menselijke eenheid:

'Het zou fijn zijn als diegenen die ons nu op de proef stellen bekeerd werden en samen met ons op de proef gesteld werden; laten wij toch, ofschoon zij doorgaan met ons te beproeven, hen niet haten, want wij weten niet of een van hen tot het einde zal volharden in zijn boosaardige levenswijze. En meestentijds, wanneer u denkt dat u uw vijand haat, haat u uw broeder zonder het te weten.'

Laat ons dit even kort samenvatten en dan terugkeren tot de meest fundamentele drang in ons: overleven en het najagen van zelfvervulling, of geluk. De val van bewustzijn in materie resulteert in beperking en vorm, en identificatie met de beperkte vorm leidt tot zelfzucht en kwaad. Door tegenstand te bieden kan kwaad nuttig zijn in de *ontwikkeling* van menselijk potentieel. Op onze lange evolutionaire reis is het dat menselijk potentieel dat ontwikkeld wordt. De drijvende kracht van zelfbehoud en het verlangen naar geluk, de innerlijke drang naar zelfvervulling, dwingt ons tot actie. Geïdentificeerd met de vorm handelen wij uit onwetendheid. Onze acties leiden tot reacties, die vaak gevolgen produceren die wij niet voorzien hadden en wij leren stapje voor stapje hoe de dingen werkelijk zijn. De sluier van onwetendheid wordt geleidelijk weggetrokken en wij merken dat zij in de wereld van tegenstellingen zijn, maar daar niet van.

Wij ontdekken dat wij de ‘ander’ zijn, het stille punt voorbij goed en kwaad. HPB verwijst naar dat stille punt in *De Stem van de Stilte* (Frag.I, v.19):

‘Om tot kennis van dat Zelf te komen, moet gij het Zelf opgeven voor het Niet-Zelf, Zijn voor Niet-Zijn; en dan kunt ge u verpozen tussen de vleugelen des groten Vogels. Ja, zoet is de rust tussen de wieken van wat noch geboren wordt noch sterft, maar het AUM is door de eeuwigheden.’

Concluderend: polariteit is een absoluut universele wet. Zonder polariteit zou er geen universum zijn. Wij zouden niet bestaan. Daarmee worstelen wij. Gevangen in de illusies van vorm geproduceerd door polariteit en gedreven door zelfbehoud en het najagen van geluk, handelen wij uit onwetendheid en zelfzucht. Dan beseffen wij tenslotte, door de constante wettige gevolgen van onze daden, dat ‘ons hart immer

rusteloos is tot het rust vindt in U’, het Eeuwige.

Uiteindelijk wordt er gezegd dat wij allen uitkomen bij dat stille punt en weten dat dit het ZELF is, maar wij kunnen de route erheen verkorten door nauwgezette studie, meditatie en het leven van een altruïstisch leven.

Diegenen wier meditaties aangevuurd worden door het onuitsprekelijk verlangen van het Innerlijk Zelf naar het Oneindige zullen voor zichzelf iets van dat stille punt begrijpen. Toch is de vluchtige eeuwigheid in meditatie pas het begin, want uiteindelijk moet het ons hele wezen overstromen.

Ik wil eindigen met een citaat van HPB (*CW*, vol.8, pp.127-8):

‘In zijn uren van stille meditatie zal de student bemerken dat er één ruimte van stilte binnenin hem is waar hij kan schuilen voor gedachten en begeerten, van de verwarring van de zintuigen en de misleidingen van het denkvermogen. Door zijn bewustzijn diep in zijn hart te laten verzinken kan hij deze plaats bereiken – aanvankelijk alleen wanneer hij alleen is in stilte en duisternis. Maar wanneer de behoefte aan stilte groot genoeg is geworden, zal hij pogen het te bereiken zelfs temidden van de worsteling met het zelf en dan zal hij het vinden. Hij mag alleen zijn uiterlijk zelf niet loslaten, noch zijn lichaam; hij moet leren zich terug te trekken in deze citadel wanneer de strijd oplaait, maar dat te doen zonder de veldslag uit het oog te verliezen; zonder zichzelf toe te staan zich in te beelden dat hij door zo te handelen de overwinning behaald heeft. Die overwinning wordt pas behaald wanneer alles, zowel buiten als binnen de innerlijke citadel, stilte geworden is.

Uit: *The Theosophist*,
oktober 2001

Vertaling: A.M.I.

Roep uw Heer aan in nederigheid
en binnenskamers.

Qur'an